

ВИКОРИСТАННЯ ТЕРОРИЗМУ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність цієї роботи полягає в тому, що дана тема є малодослідженою, незважаючи на те, що тероризм у сучасному житті явище розповсюджене. Проблема політики терору позиціонується світовими державами-лідерами як одна з найбільш значущих проблем, що потребує негайного розв'язання. Проте, з іншого боку, офіційна позиція держав-лідерів світової спільноти не зазначає того, що феномен тероризму використовується також і для задоволення власних стратегічних інтересів у процесі формування чи закріплення впливу на світову спільноту. Такий вплив формується через використання терактів як засобу у комунікаційних технологіях міжнародного рівня, що на момент розвитку інформаційного суспільства, з вільним доступом до інформації, та надзвичайною швидкістю її передачі, зазнають неймовірно швидкого розвитку, і все частіше й інтенсивніше застосовуються у багатьох сферах суспільного життя.

Ступінь наукової розробленості цієї проблеми є неоднозначним. З одного боку, на науковому рівні, проблемами інформаційно-комунікаційних технологій у сучасних умовах розвитку людства займалась значна кількість авторів, серед яких можна виокремити Г. Почепцова, В. Бебика, О. Бондаря, Д. Галузинського, Д. Дрезнера та У. Фаррела. Серед науковців, що зробили свій вклад у вивчення тероризму можна назвати А. Корольова та О. Бубницького. Однак дослідженню тероризму як складової частини інформаційно-комунікаційних технологій у міжнародній політиці у науковому просторі приділено мало уваги, тому ця тема потребує розширення та вивчення.

Метою нашої роботи є спроба аналізу подій, що були наслідками терористичних атак на початку ХХІ століття. Такий аналіз проводиться з метою доведення того факту, що в умовах розвитку сучасних інформаційних технологій, тероризм використовується не лише для залякування та утримування у покорі певних частин суспільства, а для нав'язування своєї волі іншим суб'єктам міжнародних відносин, для задоволення власних інтересів конкретних держав.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи питання використання інформаційно-комунікаційних технологій у політиці неможливо не помітити, що метою їх застосування є формування або зміна суспільної думки. У свою чергу зміна та формування суспільної думки є невід'ємною складовою політичної діяльності та владних відносин. Макс Вебер визначає, що політика – це лідерство державного апарату, або вплив на таке лідерство [1]. Це, безумовно, вказує на саму суть політичної діяльності, проте, на думку автора статті, його слід дещо розширити. В умовах сучасного глобалізованого суспільства політика виходить за рамки державного управління, вона існує також на міжнародному рівні. Світове лідерство є метою до якої йшли могутні держави з стародавніх часів але на даному етапі світовог

© I.A. Хорзов, 2013 р.

Проводячи аналогію з державною владою, можна стверджувати, що влада світова ґрунтується приблизно на тих самих засадах. У першу чергу, це економічна потужність, фінансовий вплив на менш розвинені держави та використання їх для задоволення саме держави – лідера. Далеко не останнє місце у списку цих засад в умовах розвитку інформаційного суспільства відіграють політичні комунікаційні технології. Але на відміну від політичних технологій, що використовуються у межах держави, скажімо, під час передвиборної кампанії, на міжнародному рівні вони виходять зовсім на інший рівень. Прикладів такого використання безліч, вони розглядаються навіть у шкільних підручниках. «Холодна війна» яскраво ілюструє саме використання комунікаційних технологій для захоплення влади на світовому рівні. Відомо, що після Другої світової війни світова спільнота (або хоча б більша її частина) поділилась на два табори –

прорадянські держави і держави, що підтримували США в їх прагненні до світового панування.

Що мається на увазі під поняттям комунікаційних технологій? У першу чергу, – це можливість проводити маніпуляції із суспільною свідомістю. Такі маніпуляції проводилися через навіювання ідей про те, що держави протилежного табору – усі вороги, що їхня діяльність спрямована на знищення існуючого (єдиного правильного) порядку функціонування держави та суспільства і т.д. Ця інформація розповсюджувалась через ЗМІ, при чому держави були зацікавлені, щоб інформація з країн-конкурентів не потрапляла в межі власних кордонів, а якщо і потрапляла, то у тому вигляді, що був вигідний владним силам тих чи інших держав, скорегована відповідно до пропагованих ідеалів так, щоб ще раз довести помилковість образу життя та діяльності держави-конкурента.

Таким чином, під час «холодної війни» «полем бою» був, у першу чергу, інформаційний простір. Нині, за своєю суттю, картина майже не змінилась, більшість значущих подій так само відбуваються в інформаційному просторі. Мета такої діяльності залишилась тією самою, змінилися лише засоби досягнення мети. Висловлювання, авторство якого приписують Ніколо Макіавеллі, «мета виправдовує засоби» набуває нового значення.

На нинішньому етапі розвитку ЗМІ та інформаційно-комунікаційних технологій в умовах глобалізації світового простору виникає можливість використання нових засобів ведення інформаційної політики на світовому рівні. Особливо широкого масштабу набуває явище тероризму. Однак, не слід вважати, що тероризм як явище існує лише на сучасному етапі розвитку людства. Частина представників історичної науки обґрунтовує тези щодо того, що тероризм як явище існує вже близько двох тисяч років, і що батько Олександра Македонського було вбито саме у результаті теракту [2].

Тероризм як політика пов'язаний із систематичним використанням терору. На даному етапі історії він набуває дещо інших масштабів і виходить за рамки цілеспрямованої діяльності, що має на меті протистояння тим чи іншим соціальним групам або суб'єктам. В умовах глобалізації виникає можливість використання терактів для задоволення певних потреб того чи іншого суб'єкта міжнародних відносин. Терор перестає бути метою і використовується як засіб.

Що мається на увазі у вищезазначеній тезі? Розгляньмо одну з найбільш значущих подій початку двадцять першого століття – 11 вересня 2001 року. Теракти в США. Згідно з офіційною версією, причиною терактів є фетви Усами Бін Ладена, згідно з якими американці оголошуються ворогами ісламу, та його заклик «убивати американців усюди». Знову ж таки, за офіційною версією дані фетви та заклики виникають у наслідок «окупації» армією США «Землі Двох Святих Місць». Інформація про те, що в 1989 році Бін Ладен за підтримкою американського уряду керував діяльністю моджахедів проти армії СРСР в Афганістані замовчується [3]. У 2002 році формується комісія з розслідування причин даного теракту. Ця комісія офіційно звинувачує Бін Ладена в організації теракту, з'ясовує обставини його підготовки та здійснення, а також фінансування. Згідно зі звітом даної комісії, на підготовку та організацію даного теракту було витрачено близько 400.000-500.000 американських доларів. Походження цих грошей залишається невідомим і тепер [4]. Що відбувається далі – війська США, начебто у відповідь на теракт 11 вересня входять на територію Афганістану, тим самим займаючи вигідну стратегічну позицію недалеко від Перської затоки, що відома значними покладами нафти. Через півтора роки, в березні 2003, США вводять війська в Ірак, з метою повалення режиму Садама Хусейна та запобіганню перспектив міжнародного тероризму у майбутньому.

Справедливою, на нашу думку, буде теза про те, що у сучасному суспільстві нічого не відбувається без перспектив економічної або стратегічної вигоди для певного суб'єкта. Ця теза лише підсумовує вищезазначений приклад. Перська затока завжди була сферою

інтересу світових держав, розширення свого впливу на неї дозволяє зайняти стратегічно вигідну позицію щодо Європи, Азії та Африки. Безумовно, прямих доказів того, що теракт 11 вересня та вторгнення в Афганістан та Ірак були частинами однієї спланованої кампанії немає, але факти говорять самі за себе. США вже понад півстоліття претендують на роль світового гегемона, а здобуття такої стратегічно вигідної позиції, безумовно, сприяло б цьому.

До чого ж тут комунікаційні технології? Усе досить просто. Як вже зазначалось вище, комунікаційні технології у політиці – це способи маніпуляції суспільною свідомістю. У даному випадку суспільством є світова спільнота. США за допомогою теракту 11 вересня не лише виправдали своє вторгнення в Афганістан (до речі, вторгнення відбулось до офіційного визнання Бін Ладена винним у скоєнні теракту, вже через 3 місяці після теракту, у грудні 2001 року, а комісія, що займалась розслідуванням обставин теракту створена у 2002 році), а й заручились підтримкою європейських держав у здобутті для себе стратегічно вигідної позиції. 11 вересня 2001 року дозволило створити образ нового світового ворогу – тероризму, з яким США прагне боротись, а й до того ж поширювати свій вплив. Як відомо, створення образу ворога – одна з найбільш дієвих комунікаційних технологій, що використовуються для згуртування різних суб'єктів до спільних дій.

Після висвітлених результатів аналізу теракту 11 вересня та його наслідків, теза про мету та засоби набуває дещо нового змісту. Якщо традиційно образ ворога формується через цілеспрямовану пропаганду в ЗМІ та висловлювання певних суб'єктів, що мають вплив на суспільну думку, то тут мова йде про комунікаційну технологію значно іншого рівня. Засобами для формування суспільної думки (у цьому випадку маються на увазі думки світової спільноти) тут виступають людські жертви, демонстрація того, що цей ворог може зробити або у цьому випадку зробив. У даному випадку, для вторгнення в Афганістан та Ірак США не могли просто заявити про те, що діють на благо світової спільноти, необхідна була демонстрація тих негативних наслідків, котрі могли б наступити, якби США та країни-союзники не вторглися б до Афганістану.

Загалом, ми вважаємо, що тероризм як явище може існувати лише в умовах інформаційного суспільства, в якому швидкість розповсюдження інформації, та її значення займають одне з перших місць у списку гарантій певного політичного впливу, тобто можливості чинити свідомий вплив на волю підвладних суб'єктів, і логічно було б зробити висновки про те, що тероризм є саме засобом для досягнення такого впливу чи влади.

Однак, не завжди тероризм як засіб використовується для досягнення влади політичної. З розвитком інформаційних технологій виникає таке явище, як тероризм інформаційний. Згідно з визначенням, тероризм – політика, що заснована на систематичному використанні терору, тобто залякування чи насилля [5]. Метою інформаційного тероризму є завдання шкоди інформаційному простору шляхом розповсюдження наперед помилкової, провокаційної або іншої негативної інформації. Результатом такого пошкодження функціонування інформаційного простору можуть бути навіть розлади у функціонуванні як системи суспільних відносин, так і державного апарату, або навіть економічної сфери.

Останнім прикладом такої діяльності може слугувати взлом сірійськими хакерами аккаунту урядового інформаційного агентства Associated Press у соціальній мережі Twitter та публікацію від імені агентства інформації про теракт у Вашингтоні, наслідком якого було часткове зруйнування Білого Дому та поранення президента США Барака Обама. Цю інформацію було спростовано досить швидко, проте наслідки цієї акції все ж мали місце. Майже одразу після повідомлення почали падати фондові індекси розвитку промисловості, а саме індекс Dow Jones.

Загалом досить складно зробити висновки щодо прагматичної мети діяльності організацій, що займаються інформаційним тероризмом на міжнародному рівні. В умовах

інформаційного суспільства таке явище, як інформаційний тероризм може існувати й існує, але реальної та очевидної вигоди його організаторам не несе. Об'єктивними ж наслідками такої діяльності є демонстрація переваг традиційних ЗМІ (телебачення, радіомовлення, друковані видання) над новими (соціальні мережі, блоги, інші інтернет-технології). У традиційних ЗМІ інформація проходить кілька етапів обробки, і, не зважаючи на те, що часто вона не є об'єктивною та має відверто ідейне забарвлення, вона часто все ж є більш достовірною ніж публікації у блогах, чи навіть на офіційних інтернет-ресурсах тієї чи іншої організації, котрі можна зламати, що і демонструють організації, які займаються інформаційним тероризмом.

Загалом, повертаючись до ключової проблеми статті, хотілося б зауважити, що матеріал цієї статті не має за мету доведення того факту, що тероризм, як реальний так і інформаційний, є лише побічним ефектом прагнення продемонструвати можливість одержання ролі безперечного світового гегемону. Причини та організація терактів, розглянуті у цій статті, особливо теракт 11 вересня 2001 року, є питанням суперечливим і неоднозначним. Прямих доказів того, що за організацією цієї події стоять владні структури США немає, але очевидно, що саме теракт 11 вересня дозволив американській армії зайняти стратегічно важливу позицію у світі.

Висновок. Підбиваючи підсумки, зазначемо, що інформаційно-комунікаційні технології існують не лише на рівні боротьби за державну владу, а й на рівні боротьби за світове лідерство. В умовах розвитку сучасного інформаційного суспільства використання таких технологій на міжнародному рівні є не лише можливим, а й вигідним. Одним із сучасних інструментів такої міжнародної політичної комунікації є використання тероризму для формування образу світового ворога, що дозволяє державам-лідерам виправдати ті чи інші військові конфлікти, здійснення агресивної зовнішньої політики і т.д.. Вивчення цього питання є необхідним в умовах сучасності, коли повідомлення про теракти в усьому світі є звичайним явищем, а тому і потребують особливої уваги.

Література:

1. Вебер М. Политика как призвание и профессия / Вебер М. // Избранные произведения., 1990. – С. 5
2. Корольов М. Террор и терроризм в психологическом и идеологическом измерении: история и современность/ Корольов М. //Московский гуманитарный университет , 2008.
3. [Burke](#) Jason «Frankenstein the CIA created» [Електронний ресурс] / Burke J./ New York Times., 17.01.1999 Доступ до ресурсу: <http://www.guardian.co.uk/world/1999/jan/17/yemen.islam>
4. National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States «HEROISM AND HORROR» [Електронний ресурс] / National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States., 2002 доступ до ресурсу: http://www.9-11commission.gov/report/911Report_Ch9.htm
5. Oxford English Dictionary Second Edition 1989.

Стаття розглядає особливості використання тероризму у сфері міжнародної політики як засобу в інформаційно-комунікаційних технологіях. Аналізуються приклади терактів XXI століття та їх наслідки з точки зору впливу на думку світової спільноти та використання їх для задоволення стратегічних інтересів провідних суб'єктів міжнародних відносин.

Ключові слова: тероризм, міжнародна політика, інформаційно-комунікаційні технології.

Статья посвящена использованию терроризма в сфере международной политики как средства в информационно-коммуникативных технологиях. Анализируются примеры терактов XXI века, и их последствия с точки зрения влияние на мнение мирового сообщества, и использование их для удовлетворения стратегических интересов передовых субъектов международных отношений.

Ключевые слова: терроризм, международная политика, информационно-коммуникативные технологии.

This article is devoted to the use of terrorism in international politics as a means of information and communication technologies. The author has analyzed examples of the attacks of the XXI century and their implications in terms of the impact on world opinion and to use them to meet the strategic interests of the major actors in international relations.

Keywords: terrorism, international politics, information and communication technologies.